

E
S
E
J

Underground uzvodno: kronologija performerskog kolektiva Daklelososi

UVOD: SUPTILNA SUBVERZIJA ANTIMODNIM ŠARENILOM

Ljubica Anđelković Džambić

Represivnim i mračnim devedesetima, obilježenim jednodimenzionalnim i gušenjem različitih sloboda, Daklelososice nisu odgovarale izravnom kritikom, već su svojim pozitivnim šarenilom predstavljale kontrast općoj atmosferi posljedično izazivajući subverzivni efekt vedre apokalipse.

Poslijeratni tranzicijski kontekst 1990-ih godina pokazao se kao plodno tlo za razvoj onodobne zagrebačke alternativne kulture koju je obilježilo formiranje više umjetničkih skupina, mahom studentske populacije, čije je djelovanje na različite načine ulazilo u polje izvedbenih umjetnosti. Među njima se našao i umjetnički kolektiv Daklelososi čiju su kreativnu jezgru činile tadašnje studentice Akademije likovnih umjetnosti Ivana Franke, Gordana Koščec, Jasminka Končić, Ana Kadoić, Ida Mati, Ksenija Domančić, Ljubinka Grujin, Danijela Stanković, Mia Krkač, Koraljka Kovač i Iva-Matija Bitanga.

Kako to često biva, skupina nastaje slučajno, okupljena pozivom da se priključe jednoj klupskoj modnoj reviji koja se njihovom intervencijom, temeljenom na posvemašnjoj *demokratizaciji* i slobodnom tumačenju koncepta modne piste, kao i *do-it-yourself* kreacijama, pretvara u svojevrsnu *antireviju*. Prepoznavši u ovakvom kreativnom pristupu izvedbeni potencijal i mjesto slobodnog umjetničkog istraživanja, Daklelososice se okupljaju u kolektiv koji će se u svojem kratkom, ali intenzivnom djelovanju od 1996. do 1998. godine etablirati na tadašnjoj živahnoj zagrebačkoj performerskoj sceni.

U spontanom poigravanju konvencijama modne revije, od improviziranog i ironiziranog *catwalka*, nekonvencionalnih materijala za izradu njihovih nosivih

◀
Otvaranje PUF-a, na slici:
Iva-Matija Bitanga, Pula,
1997.,
foto: Jasminka Končić

◀
Otvaranje PUF-a, Pula,
1997.,
foto: Jasminka Končić

modnih objekata, do odluke da se za izvedbe angažiraju *antimanekenke* i *antimanekeni*, moguće je prepoznati i subverzivnu notu koja se očitovala u svjesnom otklonu od modnih standarda, odnosno onih koji se tiču izgleda i proporcija *savršenog* tijela. Dajući svojim izvođačicama i izvođačima potpunu slobodu tjelesne ekspresije unutar osnovnog izvedbenog koncepta, Daklelososice ne samo da promoviraju tijelo kroz prihvaćanje njegove drugosti razotkrivanjem nametnutosti ideje lijepog, već i dodatno proširuju očekivanu funkciju modela kao tijela koje nosi modnu kreaciju na ulogu aktivnog performera, čime njihove izvedbe dobivaju karakter *punokrvnog* antimodnog performansa.

Umjetničko djelovanje Daklelososa obilježavaju, što je za onodobnu nezavisnu scenu tipično, kolektivističko poimanje autorstva te inkluzivnost, ostvarivani u suradnjama s akterima tadašnje likovne, kazališne i alternativne scene, kao i s prijateljima i poznanicima koji također postaju izvođači u njihovim performansima.¹ Otklon spram *oficijelnih* umjetničkih

strujanja bio je vidljiv i u svjesnom odabiru marginalnih prostora izvedbi (pored službenih galerijskih i muzejskih prostora u kojima su također nastupale), odnosno u poništavanju granice između *mainstreama* i ruba. Njihov je aktivizam bio suptilan, sasvim moguće i nesvjestan, te se jasnije percipira tek kroz pogled iz današnjeg doba: represivnim i mračnim devedesetima, obilježenim jednoumljem i gušenjem različitih sloboda, Daklelososice nisu odgovarale izravnom kritikom, već su svojim *pozitivnim šarenilom* predstavljale kontrast općoj atmosferi obilježenoj preplavljujućim osjećajem opresije, posljedično izazivajući subverzivni efekt *vedre apokalipse*.

Polje umjetničkog djelovanja kolektiva Daklelososi nije bilo ograničeno samo na izvedbe antimodnog performansa, no on je svakako ostao najprepoznatljivijim aspektom njihova stvaralaštva. U ovom tekstu donosimo kronologiju njihovih javnih nastupa s obilježjem izvedbe², zabilježenu kroz memoarsko-dokumentarističku *vizuru* jedne od ključnih članica grupe, Ive-Matije Bitange.

¹ Pridružene članice i članovi: Florence Fabijanec, Lena Vesović, Maja Kovač, Ana Franjić, Irena Došlić, Andrea Kubla, Lala Raščić, Ana Penavić, Gordana Jurić, Željka Gradski, Katja Domančić, Ljubica Anđelković, Alen Zanjko, Ančica Medvedec, Mirjana Vodopija, Tajna Peršić, Iva Čosić-Dragan, Vedran Jukić, Marko Zdravković, Ivor Ivezić, Ivica Malčić, Ivana Sajko, Nikolina Manojlović, Gordana Jurić, Lana Cavar, Ana Peraica, Anica Tomić, Ana Maria Franić, Zvonimir Bregeš, Enesa Mahić, Vida Borš, Tihana Dasović, Zrinka Kušević i drugi.

² Aktivnosti Daklelososa koje nisu uvrštene u tekst: sudjelovanje na ponovnoj Akciji čišćenja Ponikva i izložba *Kako je moda ušla u galerije* u organizaciji Radija 101, Galerije Gradske i Sorosevog centra za suvremenu umjetnost, obje tijekom 1997. godine.

JEDNO SASVIM OBIČNO PRISJEĆANJE

Iva-Matija Bitanga

Počelo je to sve prije dvadeset pet godina. Prva revija 4. travnja 1996. godine u klubu Gjuro II organizirana je kao nastup Daklelososa i Emerika Gudelja s TTF-a. Modna pista, unaprijed odabrana glazba za kolekciju i prave manekenke, ali mi smo unaprijed znale da će s likovne strane to otići u neku subverziju klasične modne priče. Budući da naručenih profesionalnih manekenki nije bilo dovoljno za sve, angažirali smo i druge – neprofesionalne manekene iz redova naših kolega, prijatelja, poznanika i obitelji. Kolega Alen Zanjko, koji se tada se bavio performansom i plesom, kretao se po pozornici karikirajući *catwalk* tako da je intenzivno komunicirao s publikom, pokretom, gestom i pogledima, dok su drugi nosači objekata ipak pokušavali uvjerljivo oponašati klasičan „manekenski stil“ koji ne obraća pažnju na prisutnu publiku. Neki od njih imali su urnebesnu tremu, pa su samo užurbano protrčali. Nama se zapravo to dopalo i nakon prve revije nismo više ni tražile uobičajene modele, već smo odmah afirmirale tipičnu Daklelososovu manekenu/manekena kao samosvjesnu mladu ženu ili muškarca koji znaju što žele i „niš joj, odnosno mu, nije bed“.

Te večeri održala se i prva izložba Daklelososa. Na zidu kluba stajala su i moja dva objekta od purpene, žice i papira, a na reviji sam imala šest plavo obojenih modela od kaširanih papirnatih maramica na žičanoj konstrukciji. Nikola Devčić Mišo, koji je u to vrijeme uz Dražena Kokanovića suvoditelj programa kluba Gjuro II, danas kaže potpuno samouvjereno da su Daklelososi pokrenuli „lavinu“. To ne treba biti apsolutno točno, ali znam da smo možda i ohrabrile neke ženske grupe koje su nastale u isto vrijeme poput Not your bitch! i Schizoid Wicklers. Osim toga, susreti s curama iz drugog konteksta proširili su i neke naše prilično sužene krugove i osvijestili nam nove interese, a stvorila se i potreba za samostalnim performerskim izrazom kroz frakcije grupe Daklelososi, koje su djelovale pod nazivima Cirkus Daklelososi i Bijesne Gliste. Družeci se s novim prijateljima koji su i sami bili aktivni oblikovatelji alternativne scene, ponovo sam počela svirati violinu i violu, snimati i nastupati s njihovim bendovima Schmrtz teatar (Mario Kovač), Šumski (Kornel Šeper), Krešo (Marko Matošić iz Udruženja za razvoj kulture – URK), Krankenhaus (Predrag Brlek) i Plastic Eel (Neven Zubak). Učestali susreti s ljudima iz kazališta osvijestili su novi interes koji će me preko poznanstva s Milenom Medvešek, kolegicom s akademije, i njezinog supruga Renea te prve suradnje u ZeKaeM-u u svojstvu likovne suradnice na legendarnoj predstavi *Hamper* odvesti dalje u smjeru scenске likovnosti i moje buduće profesije kostimografkinje i scenografkinje odmah nakon perioda Daklelososa.

No što su bili Daklelososi i kako je bilo raditi u takvoj grupi? U kontekstu studiranja na Akademiji likovne umjetnosti i njene orijentacije na tradicionalni medij Daklelososi su bili otvaranje područja koja nam nisu bila predstavljena

Nakon prve revije uvidjele smo da ne predstavljamo odjeću za „manekenke“ već za performersku interpretaciju, glumu manekenstva, plesa, hodanja, skakanja, uvijanja na modnoj pisti uz zadržavanje ozbiljnosti, komunikaciju s publikom nasuprot ledenom hodanju manekenki u modnoj reviji, čak povremeno i klaunsko kreveljenje kao provokaciju ozbiljnoj publici. Osnovno je pitanje postalo i je li to uopće odjeća ili je deklarativno ne-odjeća.